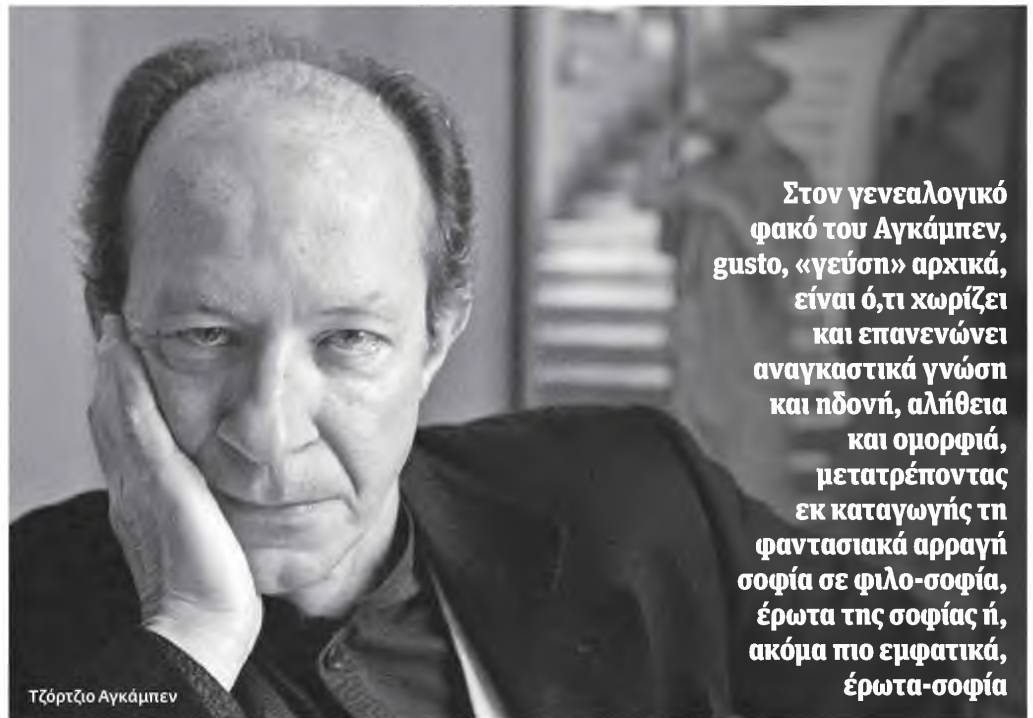

Στοχαστής των μεθοριών και των κατωφλιών, των σπουδών της θεωρίας και της ιστορίας, όπου οι ταυτότητες θολώνουν για να ανακάμψουν πιο επιθετικές από ποτέ και οι διαφορές εντείνονται στο έπακρο πριν σβήσουν ολωσδιόλου, ο Τζόρτζιο Αγκάμπεν βρίσκεται στις καλύτερες στιγμές του όταν ακολουθεί την αντισυστηματική τάση της σκέψης του και, ξεκινώντας από μια φαινομενικά ανώδυνη αφορμή, μια τετριμμένη, υπέρ του δέον γνώριμη ή περιθωριακή έννοια, ξεδιπλώνει τις αφανείς αλλά συχνά κοσμογονικές προϋποθέσεις της – κάνοντας την ίδια να κλονιστεί και τον ευρύτερο εννοιολογικό ιστό γύρω της να αλλάξει ριζικά όψη και να ρίξει πρωτόγνωρο φως, σαν αμνημόνευτο και μόλις συνειδητοποιημένο παρελθόν, μέχρι και στο πιο επιτακτικό παρόν μας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το εκπληκτικής πυκνότητας μικρό του δοκίμιο για το γούστο, αυτή την κεντρική έννοια της νεότερης αισθητικής που πολύ απέχει από το να είναι μόνο αυτό.

Στον γενεαλογικό φακό του Αγκάμπεν, *gusto*, «γεύση» αρχικά, είναι ό,τι χωρίζει και επανενώνει αναγκαστικά γνώση και ηδονή, αλήθεια και ομορφιά, μετατρέποντας εκ καταγωγής τη φαντασιακά αρραγή σοφία σε φιλο-σοφία, έρωτα της σοφίας ή, ακόμα πιο εμφατικά, έρωτα-σοφία. Στην ιδρυτική εκδοχή της κοσμοϊστορικής συμπλεκτικής διάζευξης που γνωρίζουμε ως δυτική μεταφυσική, στο πλατωνικό *Συμπόσιο* λ.χ., ο Ερωτας είναι “το ορθά δοξάζει και άνευ τού έχειν λόγον δούναί”, μια μέση κατάσταση μεταξύ σοφίας και αμάθειας, που καλείται να αποφορτίσει μια ακραία πόλωση – προς την άφατη ηδονή, από τη μια, και προς την αυστηρή επιστήμη, από την άλλη –, με τη λύση να μετατοπίζεται τελικά στη θεωρία των ιδεών. Αυτή η συστηματική προκατάληψη του Πλάτωνα διάγει περιπετειώδη βίο ανά τους αιώνες, πριν ανακτηθεί στη νεωτερικότητα, ως ασύλληπτο «δεν ξέρω τι» του αισθητικά εννοούμενου κάλλους: αόρατη γοητεία, έκπληξη ή θαυμασμός (η *cause libre* του Καρτέσιου), καθαρό σημείον ή ιδέα της «σχέσης» εν γένει (Ντιντερό), αμιγής σημασία χωρίς ουσιώδη πραγματικότητα (η *Unbezzeichnung*, «απουσία ση-

Τζόρτζιο Αγκάμπεν

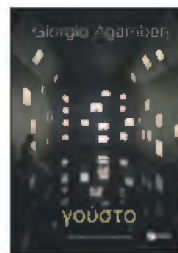
Γεύση μακρινής κοινότητας

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΑΜΠΕΛΑ

μαιομένου», ενός Βίνκελμαν). Αυτή την έλλογη-άλογη, υβριδική ακαθοριστία συνοψίζουν οι επίμονα αρνητικοί προσδιορισμοί του Καντ για το ωραίο: «ευχαρίστηση δίχως συμφέρον, καθολικότητα δίχως έννοια, τελικότητα δίχως σκοπό» (σελ. 56).

Η αισθητική θεωρία της νεωτερικότητας ξαναβρίσκει επίσης, κατά παράκαμψη και διόρθωση της μοντέρνας νοησιαρχίας, την έκκεντρη υποκειμενικότητα που υπέβαλε ήδη ο πλατωνικός Ερωτας, άλλη μορφή του σωκρατικού «δαίμονα», ο οποίος, όπως είχε παρατηρήσει ο Φουκό, «ποτέ δεν δίνει μια θετική εντολή, ποτέ δεν λέει [στον Σωκράτη] να κάνει τίποτα, απλώς τον προειδοποιεί όταν δεν πρέπει να κάνει κάτι» (*Η κυβέρνηση του εαυτού και των άλλων*, 1982-1983). Από εδώ, ανοίγει ο δρόμος για

μια σημειωτική γνώση «χωρίς υποκείμενο», «που μπορεί μόνο να ανα-γνωριστεί, να ανα-γνωστεί», λέει ο Αγκάμπεν (σελ. 76): εκφράσεις της, η παραδοσιακή αστρολογία και η μαντεία, των οποίων αναπάντεχες μοντέρνες παραλλαγές είναι, εκτός από την αδύνατη γενεική σημειολογία του στρουκτουραλισμού, η πολιτική οικονομία, ζοφερή διαχειρίστρια μιας απρόσωπης και πάντα ελλείπουσας συλλογικής ηδονής (με τη σημειωτική ανταλλακτική αξία να παίρνει ολοένα κεντρικότερη θέση έναντι της ουσιαστικής-περιεχομένης αξίας χρήσης), και η –εξίσου αδύνατη στο βασικό φρούδικό αίτημά της, «όπου ήταν Αυτό πρέπει Εγώ να γίνει»– ψυχανάλυση (δεν έχει διαφύγει την προσοχή των ερευνητών της ρητή αναφορά του Φρόνιτ στον αρχαίο ονειροκρίτη Αρτεμίδωρο, του οποίου η προφητι-

GIORGIO AGAMBEN

Γούστο

Μετάφραση: Άντα Κλαμπατσέα

Σελ. 110

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ, 2023

κή ονειρομαντεία αντικαθίσταται βαθμηδόν τον 19ο αιώνα από μια θεραπευτική ερμηνευτική των ονείρων).

Είναι σταθερό μοτίβο στη σκέψη του Αγκάμπεν η αναζήτηση μιας γνώσης, μιας επιθυμίας, μιας εμπειρίας γενικά, που «να γεννιέται στα ρηγά κι εκεί να μένει», σύμφωνα με τον στίχο: ενός πλάσματος αν-ούσιου, ανέμελου, «ειδικού», όπως το είχε θέσει αλλού, που είναι καθαρό φαίνεσθαι, είδωλο, και, «μη ομοιάζοντας σε κανέναν άλλον ή σε κάτι άλλο, ομοιάζει σε όλους τους άλλους, σε όλα τα άλλα» («Το ειδικό ον», στο *Βεβηλώσεις*, εκδ. Αγρα, 2006, σελ. 96). Έτσι και το γούστο, η αισθητική απόλαυση, ελεύθερη και άκαρπη ταυτόχρονα, δέσμια και παιγνιώδης, παραπέμπει διαπαντός στο «μυθολόγημα του Ερωτα», που με τη σειρά του, παίρνοντας κάποτε τη «μακάρια μορφή μιας Γυναίκας» σαν τη Βεατρίκη του Δάντη, «γεννεί προς μια ολική σωτηρία των φαινομένων» (*Γούστο*, σελ. 90), ασθενή προεικόνιση μιας χειραφετημένης και συμφιλωμένης ανθρωπότητας. Ισχνή μεσσιανική δύναμη, γεύση από ένα μέλλον που ίσως να μην υπήρχε ποτέ, πουθενά, ει μόνον ως αρχέγονο προαισθημα μέσα μας.